

Zakaj še ljudje v boleznih pri lažnjivih babah, in goljufnih mazačih pomoči išejo?

(Konec.)

4. Včasih se dogodi, da se bolnik, ki se je takim vračam zaupal, ozdravi. Zdaj je upitje, da Bog pomagaj! Pa vrač ni s svojim vraštvam pomagal, ampak terdna natora je boleznih premagala. Poznam sosesko, v kateri ste lani dve kmetici umerle, katerima je tudi neka lažnjiva baba clo na dušo prisegla, da nju bode ozdravila, in ne dolgo, kar se je ravno v tisti soseski še tretja od ravno tiste babe ozdravljavati dala. Ali se ne pravi tó: „Oči imajo, in nočejo viditi.“

5. Mnogi bolniki nimajo poterpežljivosti. Enkrat zdravitelj pride, in bolnik že hoče zdrav biti, kar pa nemore biti, in zato pošlje po mazača, in meni, on mu bode poprej pomagal. — Kdo pa je mnogokrat kriv, da bolniku zdravitelj nemore pomagati? Bolnik sam — kér tega ne stori, kar zdravitelj naroči. — V soseski A. so se neki ženi hudo pljuča vnele. Njeni mož gré po dohtarja, in ob kratkim je boleznih premagana. „Vse bode z božjo pomočjo boljši — rečejo dohtar — pred pol dnevam; samo pazite, in varite se posebno vina.“ Soseđa pa bolni skrivé vina prinése. Na večer mož po dohtarja prihití. Za božjo voljo! kaj ste moji ženi dali? zdaj in zdaj bode preč. Dohtar grejo, vse na tanjko izprašajo — zadnjič bolna le pové, da ji je sosedka vina prinesla, kteriga je močno želega. Tretji dan so jo že na slamo djali. *)

Dragi Slovenci na kmetih! ako k vam pridejo taki brezvestni vrači, kateri se brez vednosti in brez pravice z ozdravljanjem ljudi pečajo, ne zaupajte jim svojiga življenja. Išite pomoči v boleznih pri učenih, pametnih zdravnikih. — Pravi zdravnik, kateri hoče z božjo pomočjo bolnikom pomagati, mora človeško telo zvunaj in znotraj in vse boleznih na tanjko poznati. Njemu morajo tudi zdravila, in vse reči, iz katerih zdravila obstojé, dobro znane biti. On mora še veliko več vediti, kakor jaz tukaj povedati vé. Zató se pa tudi mnogo lét na to v šolah učí. Učeni zdravnik bode vunder več znal, kakor hlapec, kateri je nekda pri zdravitelju služil; kakor lažnjiva baba, ktera terdi, da je bolezen narejena; kakor kovač, ki le zna konjam pušati; ali kak brezvesten križár (mežnar), ki v cerkvi kadilo in sveče krade, in jih ljudém za vse sorte boleznih prodája. — Sodite, ali ne govorim resnice? — Koliko ljudi bi še bilo lahko veliko lét veselo na svetu živelo, ko bi se ne bili zaupali sleparskim vračam; zató so pa tudi šli pred časom v kertovo deželo!

A. Kreft.

Ipavska tergatva.

Lanjsko léto so bili obstojni deli grojzdja v pravi priméri; grojzdje je bilo zgođej dozorelo, de se je 14. kimovca občinska bendíma odperla. Vina so posebno dobro slovéle, in poprodale so se na debelo od 5 do 10 krajcerjev bokal, pa takó čisto, de 14 dni pred letašnjo bendímo bi ga mende ne bil od Šent-Vida do Gorice ne eniga soda več na prodaj našel.

Letašnjo spomlad je bilo jelo grojzdje čeznavadno zgođej cvesti, pa oestro vreme je bilo nastopilo takó, de se je cvetenje do blizo mesca vleklo. Pri tacim cvetenji ni bilo enakoméne zrelosti pričakovati, tudi poletno vreme ni bilo kaj grojzdju tečno; zadnje dni véliciga serpana — ki je bil cel preveč hladán — in perve dni kimovca je močno deževalo, mehko grojzdje je bilo že začelo gnjiti; sémtertje so toče nekoliko pobile; pri tacih prikazkih ni bilo obilno, pa tudi ne dobriga vina pričakovati.

*) Takó Slovenci v Radgonski fari pravijo: »auf die Bahre legen.«

De bi bilo grojzdje práv dozorelo, so 12. dan tega mesca bendímo sklenili in jo za 27. kimovca oznanili; ravno takó tudi v nižjim Ajdovškim kantonu. V teh 14 dneh je bilo pa tako vreme za grojzdje, de ni bilo po boljim prašati; kar je bilo gnjiliga se je čisto posušilo, vse drugo je pa takó dozorelo, de bodo mende Ipavci imeli še bolji vina od lanjskih, in to za tolikanj več, kér grojzdje v poslednjih 14 dneh ni ne moče ne suše terpelo; tudi je bilo saj do danes v práv lepim vremenu potergano.

Danes tretji dan terganja so mali kerčmarji is Notranjskiga, katerim so se bili sodci čisto posušili, že obilno v Ipavo vdarli, de ga précej spod nog jemljejo. Mi želimo in privošimo, de bi vsi vinoredniki okoli in okoli tako zrelo in zdravo grojzdje in pri takim lepim vremenu tergali kot Ipavci.

Šent-Vid nad Ipavo 29. kimovca 1847.

M. Vertovec.

Pohvala in priporočenje *) še eniga umetalniga podóbarja, malarja in zlatárja na Krajskim.

Naše ljube Novice, ktere vse pogovoré, kar je dobriga, lepiga in občekoristniga, večkrat v svojih spiskih sloveče umetnike oznanijo in pohvalijo. Práv je to, kér je to namen Novic. Zakaj bi torej tudi jez na znanje ne dal umetnika, ki je zastrán svojih umetnih izdelkov gotovo vse hvale vredin?

In ta umetnik je Jakob Mikše, posestnik v Cerknici na Notranjskim, podóbar, obraznik in zlatár. Že od mladih nog je on v lepim umetnostih podóbarstva in obrazništva od svojiga očeta, ki je v akademijski šoli za mojstra izučen bil, prvi poduk prejél, in je šel pozneje v risarsko šolo v Ljubljano, ondi od tadanjih slovečih umetnikov, kakor tudi od Lajerja v Krajnji i. t. d. še popolniši v teh potrebnih znanostih izuriti se, in si mnogih podob in zgledov pridobiti. In v resnici! podoborez Mikše že več lét svoje déla z veliko umetnostjo včinja. Nar več njegovih dél se vidi na Notranjskim in Primorskim, pa tudi po več krajih na Krajskim. On ne izdeluje, samo novih oltarjev, tabernakelnov, prižnic, in več taciga, kar podóbarsko umétnost vtiče, ampak mala tudi oltarne podobe, križev pot in druge reči, pa vse na firnažasto ólje, kar njegovim izdelkam terdnost, pa tudi posebno ličnost daje. Zlasti beli farbi zna on tako stanovitnost dati, de ne otamni in svoje lepôte, pa tudi blišobe ne zgubi, razun tega, kar se podóbe vprašé, (kar se po cerkvah splôh rado zgodí), se zamore podóba z vodó umiti in izbrisati, de spet svojo poprejšnjo lepoto in bliš dobí. Mikše pa ne mála samo s firnažastoóljnimi farbami, ampak, kar je morebiti do zdej malokterimu zlatárju znano bilo, on tudi na ólje zlatí in sreberní. To je umetnost visoke vrednosti. Res je, de je mal na lim (laziranje) urníši, in v začetku svit-

*) Práv radi razglasujemo v Novicah pridne in omikane rokodéle, pa pri tacim oznanjenji se moramo večidel zanéstí na besedo priporočnika, de za tó, kar piše in hvali, tudi dober stoji. Vrednik ni vsigavedin; nekteri bravci pa vunder to Božjo lastnost od njega terjajo in hudo zabavljajo, če se le kak nar manjši pregrešek v Novicah pripetí. Takó je nekdo, ni davnej, hudo zabavljaj, de je bil neki podobar v Novicah pohvaljen, ki po mislih tega nasprotnika očitne hvale ne zasluži. Morebiti de je res taká, — ali mi nismo tega krivi, ampak tisti, ki ga je hvalil. Če nam kak pošten človek, od kteriga lahko mislimo, de njegova rarsodba kaj veljá, kako reč hvali in pod hvalo svoje imé podpisé, nam nihče za zlo vzeti ne more, de smo tak sstavek v Novicah natisniti dali. Torej naj vsakteri, ki očitno hvali, popred dobro prevdari: ali je pohvaljena reč tudi zares hvale vredna. Pravična hvala je lepo delo, kriva hvala pa je graja za pisavca. Vredništvo.

lejši; ali le malo časa terpi, zlasti v mokrotnih cerkvah, kjer se farbe lušiti začno in odpadejo. Mikševa malarija pa je stanovitna, desiravno je njegovo zlatenje milobliseče. Njegov sláj je pristojin. In večidel po natóri marmorja izobrazuje, — v kateri umetnosti jo je prav delječ pripeljal.

Od resnice rečeniga se zamore le tisti prepričati, kdor je njegove izdelke sam vidil, ali od tacih umetnikov hvaliti slišal, kateri so jih vidili, in jih prav presoditi zamorejo, kakor na Fužini na Hrovaškem, kjer je na cesarske potroške véliki oltar čisto iz noviga izdelal; ali v Belkah s. Križa podružnici v Verhniški fari naredil; pri š. Lorencu pri Temenci na Dolenskim, kjer je Mikše vse 3 oltarje farne cerkve premalal in prenovil, in 5 novih podob na véliki oltar postavil, ktere so tako lično in v pravih primérah izdelane, de slednjiga, ki jih vidi, ginejo, in k serčni pobožnosti obudé.

Cena njegovih izdelkov ni previsôka, in zaderžanje Mikšetovo je priljudno in hvale vredno. Zatorej ga vsim duhovnim gospodam in družim, kateri njega potrebujejo, iz lastniga nagiba priporočim, ter jim obljubim, de bodo resnico mojih besedi poterdili.

Š. Lorenc 30. dan maliga serpana 1847.

J. P.

Odperto pismo

zlast Gorenkam zastran ipavskiga vina.

Vi po navadi ipavca med slabe vina štejete, ktere so ravno za silo, pa ne kaj prav zdrave glavi in želodcu. Tudi jez sim bil take misli, kakor ste vi, dokler nisim na Ipavsko prišel; in kér zdej z očmi, z nosam in z ustmi svojo poprešnje pomoto spoznavam, želim tudi vam oči odpréti, in vam na pot stopiti, de ne bote s svojo nevednostjo več tolikokrat oštirjam prilóžnosti k lažém dajali: zakaj povém vam za resnico, de ipavske vina, ktere so prav kuhane, so sploh dobre in zdrave. To morate pa že po pameti soditi, de vse enake ne morejo biti, nekte so boljši, nekte slabji; ali veliko veliko ipavskih vin je, ktere se tudi dobriga zastaraniga štajarca ne vstrašijo; pa vi taciga vina ne pijete za ipavca, ampak za druge po svojih mislih dobre vina. Vozniki vina se vam samí skrivé posmehavajo in nam odkrito povéjo, de vi dosti dostikrat, kadar kličete brezanke, rebulje ali stariga štajarca, pijete ipavca, in vam je vseč, kér je zares dober, le iména „ipavec“ ne smete slišati. Zavoljo vaše uterjene pomote jo gorenski oštirji enoglasno terdijo, de je treba ipavca v drugo suktnjo obléci, to je, mu drugo imé dati, de dobro gré. Še cló gospodje, ne le samo kmetje se dajo dostikrat takóle zmotiti in goljufati. Vém, in povém vam en izgled blizo ipavske dolíne: Ukazal si je namreč nekdo v gosposki suktnji barigljico dobriga, stariga štajarca perpeljati iz Ljubljane. Voznik mu ga je za res kupil, tode na cesti ga nesreča zadene, de se mu posóda odmaší in vino čisto čisto iztêče. De bi mu vender prazne barigljice nazaj ne perpeljal, jo na poti skozi Ipavo napolni z dobrim, ne še léta starim ipavcam. Trepetaje gospodu barigljico z vinam odda, kér se je bal, de bo njegova goljufija spoznana in razodeta. In glejte čudo! gospod jo je terdil, de še nikdar ni takó dobriga štajarca pil! Ravno taka, pa še bolj pogostama, se tudi na Gorenském godí.

De pa nekte vina vašim glavam in želodcam niso zdrave, vam rad verjamem, pa tega ni vzrok sploh ipavec, ampak velikoveč preobilno ožépljenjenje in nenasitena lakomnost nekterih vinovoznikov, ki mnoge berljuzge delajo, kér tudi take vina, ki se ne ljubijo, po sili

žénijo, ali pa še z vodo keršujejo, in takó po eni pipi dobro in slabo vino na visoko céno točijo.

J. P. terd Gorenec.

Pojdi rakam žvižgat, Rabi!

Rabi Hirš Dænemark, ki je nekako pred dvema letama v Ljubljani bil, je bil letas prišel zopet svoje čuda prodajat. Unikrat so se bili gledavci prepričali, de ta Rabi sleparsko rabi; zdaj pa se je še bolj pokazalo, de on veliko oblubi, pa malo spolni. Takrat so bile Novice sicer nekaj od njega povedale; de se pa svet ne bo dajal njegovimu obetanju speljati, naj bravci še tole zvedó:

1. Prečudni Rabi je obetal v oznanilu, de bo v slehernih hebrejskih bukvah, kakoršnih poprej ni vidil, vsako mesto précej na pamet (iz glave) povedal, de mu bodo gledavci le stran in pa število verstic povedali. — Pa ni bilo takó, temuč, de mu učenost ni ušla, je mogel bukve sam v roke vzeti, v njih poprej nekoliko semtertje prebirati, si gredé kako besedico s svojim ojstrim očesam vjeti, in v tisti kraj — kakor je znati — nevidama svoj špičasti nohtiček vtakniti, potim ravne tisto stran pogledavcam naproti sam odpreti, ter na videz za stran bukev, in število verstic prašati. Per vsim tim se mu je večkrat umetnija spakerala. De je bilo le sleparstvo, se iz tega razodene, de ni mogel več naprej povedati, kot le tiste besede, ki jih je z očesam stáknil.

2. Je obljubil, de bo rekel z iglo neko število listov v hebrejskih, sebi popolnoma neznanih (učenimu Rabitu?!) bukvah prebósti, in, ne de bi v bukve pogledal, bo povedal besede, skozi ktere je igla šla. — Tudi to je nekoliko drugači rabil: vzel je namreč bukve, v njih prebiral, si neko stran z očmi in s perstam urno vjel, in rekel enimu pričijočih, bukve pogledavcam naproti zaperte obernivši, tje iglo vtakniti, kjer je on svoj gibčni perstiček deržal; potém je povedal besedo, ki jo je bil poprej z očmi spazil, in ukazal iglo ondi vtakniti.

3. Je v oznanilu obetal, še marsiktere reči pokazati, ki so iz dežele čuda in mraka; pa vsiga tega ni hotlo nič na dan priti.

Ko je po mestu gledavcov iskal za svojo umetnijo, ni hotel biti uni Rabi, ki smo ga pred dvema letama vidili, ampak le učenik uniga. — Rekel je, de je on škof 60,000 Izraelcov; svétjemo mu torej, naj gré svojo lačno čedo past, ter jo kaj pametniga učiti; ne pa s tacimi burkami ljudi slepiti. — Dolžnost nas je vezala, toliko od njega povedati, de ga bodo poznali, kamor pride s svojim želtovim in mólovim blagam. Pojdi rakam žvižgat, Rabi!

L. in J.

Sadna razstava,

ki se je v pondeljki začéla, je v Križankih v pervim nahišji od 8 — 12, in od 2 — 5 viditi. Gospóda in kmetje, stari in mladi, pridite jo ogledovat!

Današnjimu listu je perdjan sedem in dvajseti del kemije.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnju	
	2. Kozoperska.		27. Kimovca.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	46	2	40
1 > > banaške...	2	55	2	45
1 > Turšice.....	1	45	1	41
1 > Soršice.....	—	—	2	5
1 > Reži.....	2	13	2	25
1 > Ječmena.....	1	31	1	20
1 > Prosa.....	1	54	1	20
1 > Ajde.....	1	34	1	40
1 > Ovsá.....	—	53	—	48